

AUSTRALIA - ET MINERALRIKT LAND

Når man får muligheter til å reise til en annen del av verden, og samtidig har mineraler som hobby, ligger alt an til en vellykket tur. I høst var jeg så heldig å få reise til Australia i yrkessammenheng og 8. oktober lettet flyet fra Forenbu for å være i Sydney 30 timer seinere. Bagasjen bestod i korthet av tannbørste og 25 kg norske mineraler som var tatt med som byttmateriale.

Sydney er aristokraten blant Australias byer. Den første engelske bosetting fant sted her, og idag er Sydney en millionby. Her ligger også "The Australian Museum" som har en egen avdeling for mineraler. Samlingen er for tiden under rekonstruksjon men jeg ble velvilligst vist rundt av en hyggelig og entusiastisk konservator. Samlingen har enkelte prakt-stuffer som kan være vel verdt å nevne. Oksydasjons-sonen i den Australske bly-sink forekomsten Broken Hill var meget godt representert med Cerussitt-krystaller opptil $\frac{1}{2}$ m, Stolzitt-krystaller på 3 cm, nydelige dyp røde til dels gjennomsiktige Rhodonitt-krystaller på opptil 5 cm samt en rekke sjeldnere halogenider i til dels gode krystaller som: Embolite, Cerargyritt, Marshitt osv. Det var også et par nydelige Asuritt-grupper fra samme forekomst. Det ble meg fortalt at de øverste 50-100 m av malmforekomsten Broken Hill utelukkende besto av grovkrystallinske sekundærminerale med store snøhvite Cerussitt-krystaller opptil 1 m med dypblå Asuritt-krystaller på hulrom mellom Cerussitt-krystallene. Det må ha vært et virkelig vakker syn - bare så trist at det meste fant veien til smelteovnene! Men gruvearbeiderne beholdt noen stuffer til pynt i hjemmene og selv nå skal man kunne finne Asuritt og Cerussitt-grupper så store som fotballer på portstolper eller som dørstoppere i Broken Hill. Museet har også en riktig fin gruppe med Matlockitt-krystaller fra England, men ellers var det sparsomt både med førsteklases Australsk materiale og mer sjeldent utenlandsk materiale i det hele. Engelskmennene var riktig flinke til å samle de beste mineralstoffene fra kolonitiden i London og deres "Museum of Natural History" bærer også preg av det.

I Sydney er det også et annet mineral-museum som ligger i nærheten av havna. Det har hatt tilknytning til "The school of mines" og har en utmerket referanse-samling av mineraler fra Australske malmforekomster. Fin Australsk Memetitt og en nydelig Crocoitt-stuff er blant museets perler.

Mineralsamling er en populær hobby i Australia selv om den ennå ikke har nådd et omfang som f. eks. i USA. Men det kommersielle har for lengst gjort sitt inntog i Australia og de fleste gode private mineralsamlinger er bygget opp mer på innkjøp enn på egensamling og bytting. Prisnivået ligger også meget høyt omtrent som i USA eller Sveits. En av grunnene til at hobbyen er så kommersialisert i Australia er den omfattende smykkesteinshandel som har foregått i mange år spesielt med utgangspunkt i landets verdensberømte opaler. Det er også større vekt på gemmologi og sliping enn vi er vant til her hjemme. Virkelig gode mineralstuffer finner man bare i få butikker i Sydney, men opaler tilbys flere steder. Prisen på førsteklases slipekvalitet er relativt konstant og ligger på 100-200 kr. pr. carat. Stuffer med fin Opal på matrix - spesielt fra Queensland kunne man få mye rimeligere og her var det mulig å gjøre et "kupp". Men under ca. 100 kr. lar det seg knapt gjøre å kjøpe en stuff som det er verdt å ta med hjem.

Etter bare noen få dager i Sydney gikk turen videre til Melbourne. Her var jeg en uke og denne byen har nok også det mest aktive mineral-miljøet i Australia. Mineral-avdelingen i "Museum of Victoria" er under løpende fornying og de har en aktiv og ung stab som virkelig ser mineralsamlingen som sitt hovedarbeidsfelt. Siste året hadde de klart å få bevilget 180.000 Austr. \$ - det tilsvarer 1,4 mill. kr. til innkjøp av mineralstuffer! Selv om prisene på gode mineraler er meget høye for tiden - kan man lage en virkelig god samling med slike økonomiske muligheter. Halvparten av denne bevilgningen var gått med til innkjøp av ca. 20 førsteklases Crocoitt-stuffer fra Tasmania. De varierte i størrelse fra 20 cm til 1 m med grupper av til dels terminerte dyp røde Crocoitt-krystaller opptil 20 cm lange og 1 cm tykke.

Museet hadde også skaffet seg en rekke fine stuffer fra forekomster i Afrika, Syd-Amerika og USA. Av Australske ting ellers hadde museet nydelige zeolitt-grupper fra Flinders med store Gmelinit og Chabasitt-krystaller, store grupper med Cassiteritt-krystaller fra Inverell, fantastiske stuffer med Raspitt, Stolzitt, Bustamitt osv. fra Broken Hill og en rekke fine Cerussitt, Malakitt, Pyromorfit - grupper fra en ny forekomst nær Rum Jungle i Nord-Australia.

Melbourne har også en rekke forretninger som utelukkende selger mineraler og smykkesteiner med til dels meget godt utvalg. Prisene lå jevnt over høyt, men varierte meget - til dels med en faktor på 10! Det siste medfører at det blir en viss spenning i å gå på mineraljakt i forretningene også - så langt innholdet i lomdeboka rekker. Samlermiljøet i Melbourne virket aktivt, men med større vekt på gemmologi enn hos oss. Forretningssans og penger syntes å være viktigere forutsetninger for å få en god mineral-samling i Australia enn virkelig kunnskap om geologi og mineralogi. Den beste private samlingen jeg fikk se, var hos en tidligere reisende og innsektdrepende midler som for 5 år siden hadde slått seg på mineraler. Han reiste noe rundt i den delen av Australia og kjøpte av gruvearbeidere og andre samlere. Stort sett kjøpte han 3 - 4 gode stuffer, beholdt den beste selv og solgte de andre videre med så god fortjeneste at han også kunne leve av det. Han bodde i et falleferdig hus på landsbygda utenfor Melbourne, men inne i huset hadde han mineraler for hundretusener med blant annet en sølvstuff fra Broken Hill med tykt trådsølv og kalkspat av en slik kvalitet at den på Kongsberg hadde vært en førsteklasses sølvstuff! Han hadde også et par store, nydelige Crocoitt-stuffer og noen utrolig fine gullstuffer med opptil 10-cm lange, fingertykke "gullskulpturer" på og i hvit kvarts.

Fra Melbourne reiste jeg videre til Adelaide med en dagstur med fly inn til opal-gruve-samfunnet Coober Pedy i et flatt, ørkenliknende landskap midt i Australia. Her bor ca. 3000 hvite og 6-800 aboriginals (innfødte) i et miljø som virkelig representerer en av sivilisasjonens utkanter. Om lag 500 lykkejegere kommer og reiser hver 3. måned - noen blir rike men de fleste er blakke når de forlater Coober Pedy. Opalene i Coober Pedy forekommer i gamle sandsteinslag på en dybde av 5 - 20 m og man graver seg ned til de opalførende lag enten ved hjelp av bulldozer eller på den gamle måten med en vertikal sjakt og horisontale stoller i riktig nivå. Det kan gå måneder uten at gruva gir salt til maten - men så en dag kan man hente fram en hel årslønn fra en opal "lomme". Folk bor under jorda i gamle gruveganger på grunn av de høye dagtemperaturene om sommeren (opptil 50°!). De har innredet seg med alle bekvemmeligheter - vegg-til-vegg tepper, TV, oppvaskmaskin osv. Men ved siden av senga står hagla - eller det ligger en pistol på nattbordet for man må stadig være forberedt på bråk. Det er en ca. 20 manns politistyrke som har nok å stri med. De innfødte er et sørgelig kapittel for seg. De har sitt eget reservat hvor hvite ikke har adgang, men hvor de heller ikke selv får drive gruvedrift el. likn. Barna er proteinunderernærte som i deler av Afrika - og dette i verdens største kjøttproduserende land!

De får lite eller ingen skolegang og ingen av de voksne har arbeid. De lever på en form for sosialtrygd fra staten som blir brukt til brennevinsinnkjøp - en i sannhet lukerativ ordning for den Australske stat. Med den store inntekten staten har av sprit-salg - der som hos oss - blir de reelle utgifter ubetydelige. De hvite så på de innfødte mest som dyr - og det tristeste er at de innfødte syntes å se på seg selv på samme måten. I millionbyene Sydney og Melbourne var det ingen aboriginals å se - de er 40,000 i alt mot over 20 millioner hvite. De er i sannhet en rase og kultur i total forfall - og det er grunn til å tvile på at de i det hele vil overleve. Coober Pedy viste virkelig de dyptgående konflikter i det Australske samfunn i sitt riktige perspektiv. Uten interesse for mineraler hadde jeg aldri opplevet dette - da hadde jeg som de fleste andre turister fulgt turistbrosjyrenes sightseeing-rute i det "hvite" Australske paradiset.

Lastet med 25 kg Australske mineraler forlot jeg Australia via Perth etter 11 dagers oppholdet i dette landet som man raskt oppdager er mer et kontinent enn et land. I Singapore var det avsatt 2 dager til innkjøp og sightseeing. Mineralstuffer var ikke å se, men det var en overflod av slipte smykkesteiner ekte, uekte og syntetiske. Prisene lå meget lavt, men varierte sterkt. Selv opaler fra Australia kunne man få rimeligere slepne i Singapore enn prisen på uslepne i Australia! Gull-smykker var tilsvarende rimelige og noe avslag fikk man alltid. I det hele er Singapore et eldorado for skattejegere av alle slag og et 2 dagers besøk ga en virkelig lyst

til å komme igjen en dag. Mett av inntrykk og med bagasjen fullastet med mineraler gikk turen via Bangkok, Tashkent og København til Oslo. Heldigvis var tollerne sl opptatt med andre at det ikke ble nødvendig å pakke opp alle kasser og poser. Det var greiest slik, for en som ikke er bitt av basillen kan ha vansker med å forstå at man reiser jorda rundt med bare en tannbørste - og 25 kg stein.

Knut Eldjarn.